

2859:13

KUNGL. UNIVERSITETETS BIBLIOTEK

UPPSALA

Landsmålsarkivet

Värmland

Glava sn

Nilsson, Ragnar. 1930.

Svar på ALMA:s fråga. 19

Nödbröd.

6 bl. 4:

2859:13

ecc. för ordreg. st. -73 / 8 Öhlman

1. Svar på Landsmålsarkivets frågelista 19 Lundh.: Vänneund
19. Vödleröd. Sku: Glava

I. Inledande frågor.

Ord som i orten använts för att beteckna
 missväxtar: hålar, svårår, törkår, miss? bätt
våxtår. Med törkår menades ett år då fr!
 havern o.a. törka bätt Den blev kanske
 inte mer än kvarterslång och mycket
 tunn. Svårår: skörden långt ifrån till-
 räcklig. Hålar: allt misslyckat, bark
 och annat fick ersätta konnet. Ord för
 att beteckna sådana år då skörden var
 bättre: gott år, bra år, södsår.

Sockenmagasinet var gemensamt för
 socknen. Den säd som sparades där
 inlevererades av socknens bönder och
 avsåg i fjärsta rummet de fattiga.
 Orden var så ordnat att bönderna

2.

fick lära språmmål därför, när de
voro i behöru därå. Senna såd förval-
tades av en magistisföreståndare, vil-
ken tillrats på sockerstämman.

Uttryck för brist på språmmål: bro-
lös, mjällas - ints ett damm.

Y mitt minne har man inte tagit be-
räk till människoföda. Jag kan inte erin-
ra mig någon family, som använde
beakt. Men man torrade nu mol
rågar och blundade i vanligt mjäl-
set hände vist på åtskilliga stäl-
len år 1868.

Ord, som i målet använts för att
beteckna brist på föder: förtägg, för-
brist, itla för

Uttryck för att beteckna beaktens ut-
svetna tillstånd: itommade, itsvöltu.

9 Kompl. 1955:

itsvöltu no, ypl. av.
adj.; isg. sägs:
m. itsvöltu n,
y. itsvöltu a,
n. itsvöltu o. -
Eller också säges
itsvöltu i varje
gen. och num.

(O. A.)

förtägg?
fr!

3

släpkeis, tönns, skräglie, som leinsä-
vor, itnägads, itainads, itsvältads,
 into sirke bärs öpp rönja. Särskilda
 benämningar på ett uttruttet kreatur:
skrike, leirän.

1) Jfr not 2) s. 2
80.

Stammen, som användes för att utdrudda krea-
 tursfodret: lön, möss, lau, jog/öj/
tän, hästjässol, tåkhalm.

II. Bark.

gag hörde berättas av far, att man ha-
 de använt tålbark till människofö-
 da. Man använde inte skisubark - den
 yllesta barken. Man tog tillvara den rita
 bark, som var närmast stammen. Den
 hadeades, torkeades och maldes till mjöl.
 Bark tog även till gervaring och tjär-
 brenning. Det var gråbark. Man jäs-
 sade på^o att flägnas å den i samliden.

4.

Barken togs i sanningstiden (säntia). Be-
nämning på saven: sävs. uttryck för att
träden sava: sävs. uttryck för att barken
släpper: fägnor. uttryck för att arbetet att
skilja barken från stammen: skävs, fläjs
uttryck för ytterbark och innerbark: skärbark,
skärbark.

fläjs? Inte
fläjsor?
fol

Artramen som innerbark minnen om be-
tagning: förskäl. Senna höjd är belä-
gen i lillens skogsmarke (skömärke).

V. Barkbiöd.

Benämningar på barkbiöd: barkbiö,
skärbio.

VI. Bark som föder åt kreaturen.

Man kastade in tall- och lövstammar
i fäskuret som de vras.

VII. Andra rödfoderämnen.

Man brukade ge fåren äggstall, av

5. vilken de fings äta både riset och barken.
 Man kunde allt närm gång och i kasta
 till korva. Även skas man av de yttre-
 sta topparna på en och gav kreaturen.
 set blundades i hacketse (sörjro).
 Om lövtäkt. Se svar a° frågelistan 7!
 Sjugående insamlung av manns se svar
 a° frågelistan 7!

Man anskaffade gjung till foder. Man
 skas av topparna med en handskära (lön
särj) set skedde när gjungen blommade
 el. t. o. m. tidigt på våren, när man på
 grund av foderbrist nödgades särj jagg
 Den gavs främst åt kor. Men även häs-
 tar kunde få nöja sig med gjung.
 Och färens fick ofta intet annat.
 Gjunga samlades inte med mindre
 än att man såg sig nödskad

6. Lårtill. I forna tider var det svårt för
alla, som bodde uppe i fjällen.

Det har förekommit att man under
nödår tagit halmen av taken och an-
vänt som kreatursfoder. Många tak
blev stående utan täckning. På följde
lärar att man tog sig till att täc-
ka taken med "sticker".

Berättat av Skerping E. Andersson,
f. 1848 i Glava.

Klubbat Sen 4/10 1930
R. Nilsson.

Betr. meddelarna vid kontrollunders. sommaren 1955 hänvisas till acc.

2982:2 (svar på fråg. 22). J. Jacobson